

1965 ianuarie 18, București. Nota convenșilor care au avut
loc la reședința delegației române la
Varșovia, dintre conducerea partidului în
statul român cu delegația poloneză, condusă
de Wladislaw Gomulka, prim secretar al
CC al Partidului Muncitoresc Unit Polonez

DIRECȚIA DE PROIECTARE	102/	31/1965
ARHIVA	al C	
C2		2.9.1965

N O T A

În ziua de 18 ianuarie 1965, la orele 15,00, ora locală, a avut loc la Varșovia o întâlnire, la reședința delegației române, între tovarășii: Gh.Gheorghiu-Dej, prim secretar al CC al PMR, I.Gh.Maurer, președinte al Consiliului de Miniștri al RPR, și tovarășii Wladislaw Gomulka, prim secretar al CC al PMUR, Jozef Cyrankiewicz, președinte al Consiliului de Miniștri al R.P.Polone, Zenon Klisako, membru al Biroului Politic al CC al PMUR.

Au fost de față tov.Păcuraru Andrei, membru supleant al CC al PMR, șeful Direcției Treburilor CC al PMR și Roșu Gheorghe, lucrător în Secția Relații Externe a CC al PMR.

Întâlnirea a avut loc la cererea părții române.

Tov.Gh.Gheorghiu-Dej:

Vă rog să ne scuzați, tovarăse Gomulka, pentru că abia sosiți la Varșovia am și solicitat o întâlnire cu dv., deși probabil sînteți foarte ocupat cu pregătirile pentru sesiune. Am socotit însă că este bine să vă împărtășim părerile noastre în legătură cu cîteva probleme privind sesiunea Comitetului Politic Consultativ ce urmează să înceapă mîine. Am socotit util acest lucru mai ales că dv. reprezentați și țara care găzduiește această sesiune a Comitetului Politic Consultativ.

Comitetul Central al PMR și guvernul RPR au apreciat că sesiunea de față a Comitetului Politic Consultativ trebuie să constituie o demonstrație a solidarității și unității țărilor socialiste membre ale Tratatului de la Varșovia. În acest spirit delegația noastră s-a pregătit și cu acest spirit ea a venit la sesiune. Comitetul Central al PMR, Consiliul de Stat și Guvernul RPR au studiat cu toată atenția materialul propus de RDG, care ne-a fost trimis în noiembrie 1964 odată cu propunerea de convocare a sesiunii, și pe această bază organele susamintite au stabilit poziția pe care trebuie s-o adopte delegația RPR la actuala sesiune.

S-au întîmplat însă cîteva probleme neplăcute. Cu 24 ore înainte de plecarea delegației noastre din București, însărcinatul cu afaceri a.i. al RDG la București ne-a înmînat, din însărcinarea Guvernului RDG, un proiect de tratat pentru nediseminarea armelor

nucleare; un proiect de hotărâre cu privire la consfătuirea miniștrilor de externe și proiectul de comunicat al Consfătuirii. Practic abia a fost timp pentru traducerea acestor documente pînă la plecarea delegației. Ca urmare, aceste documente n-au putut fi examinate de organele competente și în consecință delegația noastră nu are mandat să se pronunțe asupra lor.

Noi considerăm că metoda și practica de a trimite proiectele materialelor caiser în preajma unor consfătuiri este nejustă, deoarece pune în imposibilitate organele competente să se pronunțe asupra lor. Noi am subliniat de nenumărate ori necesitatea de a pune capăt acestor practici, de a se trimite din timp materialele se urmează a fi dezbătute, pentru ca organele competente - Comitetul Central, Consiliul de Stat și Guvernul - să le poată studia cu toată atenția, să se poată pronunța asupra lor în deplină cunoștință de cauză și să poată da mandat delegației sale asupra poziției ce trebuie s-o adopte.

Discutînd în cadrul CC al FMR și al Guvernului materialul inițial - primit în noiembrie 1964 -, noi am considerat foarte importante problemele cuprinse în el. Trebuie să vă mărturisesc că eram foarte bucuroși că vom avea prilejul să ne întîlnim aici la Varșovia. Vă rog însă să ne înțelegeți ce dispoziție ne-a creat primirea în ultimul moment a acestor proiecte despre care v-am vorbit. Cînd le-am primit ne-am gîndit ce să facem, deoarece practic pînă la plecarea delegației nu mai era timp ca aceste materiale să fie examinate de către organele competente și să se pronunțe asupra lor.

Trebuie să vă mărturisesc că nu înțeleg de ce sîntem puși în asemenea situație, practic nu știu cui să-i reproșez. Delegația noastră nu are mandat să discute aceste probleme. Avem doar la ordinea de zi a sesiunii problema creării FNM pentru care sîntem și pregătiți și avem și propuneri în legătură cu măsurile care ar trebui să le adopte Comitetul Politic Consultativ.

Noi am ținut să vă prezentăm punctul nostru de vedere în legătură cu cele de mai sus înainte de a pune aceste probleme în sesiunea Comitetului Politic Consultativ.

Tov. W. Gomulka:

Inițiatorul sesiunii de față este de fapt KDG și în urma consultărilor ce au avut loc, cu toții am căzut de acord că o asemenea sesiune ar fi utilă. Inițial s-a propus ca la ordinea de zi a sesiunii să fie planul creării FNM și măsurile care trebuie

să le adopte țările noastre. De fapt această problemă va constitui tema sesiunii noastre și nu proiectul tratatului de nediseminare a armelor nucleare.

Noi, ca și dv., am primit acest proiect acum 2-3 zile și, ca să fiu sincer, nici nu l-am citit, doar l-am frunzărit azi dimineată în gară în timp ce așteptam sosirea delegațiilor.

După câte înțeleg eu, această propunere a RDC este strins legată de dorința de a aduce în fața ONU problema încheierii unui tratat pentru nediseminarea armelor nucleare, și în asta cred că nu este nimic rău. De fapt proiectul se referă numai la principiile care ar trebui să stea la baza unui asemenea tratat.

Dar această problemă nu este la ordinea de zi a sesiunii noastre și eu o consider ca o problemă lăturelnică.

În cadrul sesiunii fiecare delegație poate face propuneri și sugestii. Si delegația noastră va prezenta câteva propuneri. Așa spre exemplu, delegația noastră va repeta propunerea privind securitatea europeană și pe o anumită treaptă nediseminarea armelor nucleare în Europa.

Desigur, eu înțeleg că și propunerea tovarășului Walter Ulbricht, referitoare la proiectul de tratat pentru nediseminarea armei nucleare, este doar o sugestie și nu văd nevoia ca sesiunea actuală să-l adopte sau să ia vreo hotărâre în această problemă.

Tov.Gh.Gheorghiu-Dej:

Noi cu toții am căzut de acord să ne întâlnim și să dezbatem problema planului creării FNM. În ultimul moment am primit însă aceste proiecte despre care v-am vorbit. Dv. ce credeți, este potrivită metoda aceasta?

Tov.W.Gomulka:

Eu cred că proiectul acesta de tratat nu va constitui obiectul ordinii de zi a sesiunii de față.

Tov.I.Gh.Maurer:

După părerea mea, lucrările acestea necesită anumită precizie. Nu se poate ca unul să creadă una și altul să creadă alta, mai ales că tov.Ulbricht cere introducerea pe ordinea de zi a sesiunii a acestui proiect de tratat.

Desigur, putem să discutăm și să facem schimb de idei asupra acestei probleme și în cadrul sesiunii, dar nouă ni se pare cadrul prea larg și discutarea în acest cadru ar putea umbri unitatea noastră.

De aceea noi ne-am gândit să vă prezentăm dv. considera-
tele noastre pentru că dv. sînteți gazdă și poate putem să ne
lămurim și să nu mai prezentăm în sesiune aceste probleme.

Tov.W.Gomulka:

Rolul nostru de gazdă este limitat la a asigura condi-
tione tehnice desfășurării sesiunii, problemele de fond aparțin sesi-
unii însăși. Cred că tov.Ulbricht a trimis acest proiect de tratat
pentru a atrage atenția celorlalte delegații asupra problemei
și să vedem dacă o punem sau nu în fața ONU. Proiectul însăși
este numai un document ajutător. Problema în fond n-a fost
discutată în colectiv. Proiectul exprimă numai părerea RDG. Pro-
babil sesiunea noastră va numi o comisie redacțională care va
redacta documentele ce le va aproba sesiunea. Pot să vă spun
în cuvîntarea mea eu nici nu mă ocup de proiectul acesta de
tratată.

În ce privește prezentarea la ONU a problemei nediseminării
armei nucleare, atitudinea noastră este pozitivă, dar nici nu
ne-am gândit ca în această problemă să prezentăm și un proiect
de tratată.

Tov.Gh.Gheorghiu-Dej:

Noi am vrut să vă prezentăm considerentele noastre. Ne
adresăm dv. în calitate de gazdă și de prieteni.

Desigur, tov.Ulbricht dacă vrea să prezinte un asemenea
proiect de tratată la ONU, el poate s-o facă.

Tov.W.Gomulka:

Sînt foarte mulțumit că ați prezentat aceste probleme în
legătură cu proiectul tratatului privind nediseminarea armei
nucleare, deoarece și eu am considerat acest proiect pe planul
al zecilea. Si eu am primit acest material abia sîmbătă. În cadrul
sesiunii noastre însă vom putea să discutăm asupra fondului pro-
blemei, adică: dacă punem sau nu la ONU problema nediseminării
armelor nucleare.

Tov.Gh.Gheorghiu-Dej:

Din cîte cunoaștem noi, guvernul indian vrea să ridice
în fața ONU problema nediseminării armei nucleare și vrea să
din aceasta o acțiune de condamnare a Chinei.

Tov.J.Cyrankiewicz:

Dacă cineva ar vrea să obțină ca ONU să condanne experiența
cu arma nucleară efectuată de R.P.Chineză, acesta ar fi un lucru

ca nu pînă au fost suspendate lucrările pînă a doua zi. A doua zi dimineața delegația Albaniei a venit din nou dar nu i s-a mai permis să intre în Kremlin. Hotărîrea adoptată atunci privind eliminarea Albaniei de la lucrări este de fapt ilegală și noi vom cere anularea ei. Tratatul de la Varșovia, la art.6, prevede că fiecare țară este reprezentată în Comitetul Politic Consultativ de un membru al guvernului sau de un împuternicit special. Nicăieri nu se prevede obligația de a participa primii secretari și președinții Consiliilor de Miniștri.

Dacă nu vom îndrepta lucrurile, oricare din țările socialiste poate ajunge în situația de a fi eliminată de la lucrările Comitetului Politic Consultativ, așa cum a fost eliminată Albania.

Tov.W.Gomulka:

Eu cred că această problemă a refuzului R.P.Albania de a participa la lucrările Comitetului Politic Consultativ trebuie să fie cuprinsă într-o hotărîre a sesiunii de față.

Tov.I.Gh.Kaurer:

Noi nu putem să ne pronunțăm asupra acestei probleme deoarece noi nu cunoaștem conținutul răspunsului guvernului Albaniei. Noi nu am primit acest răspuns.

Tov.C.Gheorghiu-Dej:

Eu cred că va trebui să anulăm hotărîrea aceea adoptată în august 1961.

Tov.W.Gomulka: Hotărîrea aceea a fost valabilă numai pentru cazul concret de atunci.

De data aceasta li s-a trimis invitația comună a celorlalte țări și nu s-a pus nici o condiție asupra nivelului de participare. Noi am fi acceptat și pe ambasadorul lor la Varșovia. Albania n-a părăsit Tratatul de la Varșovia, ea este membru cu drepturi depline. Vineri, guvernul Albaniei n-a trimis răspunsul său la invitație - răspuns adresat Comitetului Politic Consultativ - cu cererea de a fi citit în sesiune. Noi credem că această cerere nu poate fi satisfăcută, deoarece discutarea acestui document ar abate sesiunea pe o cale lăaturalnică.

Noi considerăm însă că sesiunea noastră ar trebui să formuleze un răspuns către guvernul albanez. Să adoptăm o hotărîre scurtă care să conțină două paragrafe - în care să se constate că guvernul Albaniei refuză să participe la lucrările Comitetului Politic Consultativ și că în viitor participarea la lucrările Comitetului Politic Consultativ va depinde numai de guvernul albanez, însă fără să acceptăm să ne pună condiții.

fără sens pentru că, atunci ar trebui să condamnă și pe alții.

Tov. I. Ch. Maurer:

Noi am arătat considerentele noastre din dorința de a lăsa lucrurile înainte de sesiune. S-ar putea discuta cu tov. Ulbricht să-și retragă acest proiect de tratat sau în orice caz să nu-l discutăm la această sesiune a Comitetului Politic Consultativ.

Tov. W. Gomulka:

De fapt chiar dacă tov. Ulbricht n-ar fi trimis proiectul de tratat, el putea să ridice această problemă în cadrul sesiunii. De altfel, acest proiect nici nu este un document oficial; el nu figurează pe ordinea de zi a sesiunii. Documentele oficiale ale sesiunii vor fi: Comunicatul care va fi adoptat în comun; eventuale hotărâri care s-ar putea adopta și cuvântările șefilor delegațiilor. Acestea vor constitui documentele oficiale ale sesiunii noastre.

Este încă o problemă și anume răspunsul guvernului R.P. Albania la invitația de a participa la sesiune. Noi încă n-am discutat cu nimeni asupra acestei probleme până în prezent, dar noi considerăm că sesiunea trebuie să adopte o atitudine, să se pronunțe, în legătură cu acest răspuns. Prin scrisoarea adresată Comitetului Politic Consultativ, guvernul R.P. Albania refuză să participe la lucrările Comitetului Politic Consultativ și chiar mai mult, condiționează participarea sa și în viitor. Este fără precedent ca un oarecare guvern să condiționeze participarea sa la lucrările Comitetului Politic Consultativ.

Comitetul Politic Consultativ a fost convocat pentru a dezbate problema securității țărilor socialiste; aceasta privește și Albania, dar ea refuză să participe la lucrări. După părerea noastră, în viitor va depinde numai de guvernul Albaniei dacă va participa sau nu la lucrările Comitetului Politic Consultativ.

Tov. Gn. Gheorghiu-Dej:

Guvernul albanez se consideră eliberat de orice îndatorire față de Tratatul de la Varșovia de la data când a fost eliminat de la lucrările Comitetului Politic Consultativ. Vă amintiți cum s-au petrecut lucrurile în august 1961, când pe motiv că delegația albaneză nu era la același nivel ca celelalte delegații, a fost pur și simplu exclusă de la lucrări. Vă amintiți cum a pus atunci N.S. Hrușciov problema participării delegației albaneze. Delegația albaneză era condusă atunci de un membru al Biroului Politic și șeful delegației a cerut cuvântul pentru a explica de ce a venit la acest nivel, dar Hrușciov i-a refuzat. Atunci s-a luat o decizie

să punem termene, ci să muncim pentru a apropia punctele de vedere și a crea condiții prin consultări bi și multilaterale, tratând problemele cu răbdare și înțelepciune și numai când vor fi create condiții să stabilim convocarea consfățuirii.

Tov.W.Gomulka:

Tovarășii chinezi se leagă de componența Comisiei redacționale folosind-o ca un pretext pentru a amâna la infinit convocarea consfățuirii.

Tov.Gh.Gheorghiu-Dej:

Tovarășii chinezi pun problema creării de condiții pentru convocarea consfățuirii. Păcat că se grăbesc lucrările, se fixează termene care nu ajută la apropierea părerilor, de la 15 decembrie s-a amânat la 1 martie, iar acum se discută de o nouă amânare pînă în mai și se pierde din vedere esențialul, crearea de condiții ca părțile în divergență să-și apropie punctele de vedere și să participe la lucrările comisiei.

Tov.W.Gomulka:

Dacă un partid nu este de acord, el nu poate să blocheze activitatea celorlalte partide. Comisia trebuie să fie convocată pentru consultări. Ea poate ca rezultat al acestor consultări să adopte hotărîrea de a trimite reprezentanți ai comisiei la acele partide care nu sînt de acord cu convocarea consfățuirii pentru a purta discuții și a lămurii deosebirile de păreri.

Tov.Gh.Gheorghiu-Dej:

În virtutea aceluiași principii și celelalte partide care nu sînt de acord cu convocarea acestei comisii pot alcătui o comisie și atunci vă întreb care va fi rezultatul, va ajuta aceasta la întărirea unității noastre?

Tov.W.Gomulka:

Sigur că pot și ele crea comisii, pot avea loc consultări pe orice căi, pot avea loc consfățuiri regionale. Mi se pare că atitudinea dv. față de convocarea comisiei pregătitoare este dictată numai de faptul că i se zice comisie redacțională. Aș vrea să vă întreb dacă nu i s-ar mai zice comisie redacțională, ci o comisie consultativă care să nu adopte hotărîri, dv. tot v-ați opune?

Tov.Gh.Gheorghiu-Dej:

Atîta timp cît nu vor participa la lucrările comisiei partidele care sînt în divergență, putem să-i zicem oricum:

Acum ei refuză să participe și nici nu vor să se retragă din Tratatul de la Varșovia.

În altă ordine de idei, aș mai dori să discutăm câteva probleme.

Noi am primit copia scrisorii dv. din 4 ianuarie adresată CC al PCUS în legătură cu convocarea consfățuirii partidelor comuniste și muncitorești și a comisiei redacționale. Din scrisoarea dv. rezultă că refuzați să participați la lucrările Comisiei pregătitoare.

Noi considerăm această Comisie pregătitoare ca o consultare. Comisia ar trebui să discute metoda pentru convocarea Consfățuirii. Noi nu considerăm că componența acestei comisii este permanentă. În cursul dezbaterilor ar putea să se schimbe componența ei, lărgindu-se. Noi am discutat această problemă cu tovarășii chinezi la Moscova în noiembrie 1964. Am încercat să ne lămurim asupra atitudinii lor în legătură cu această problemă. În discuțiile cu ei, noi n-am apărat propunerea PCUS privind componența comisiei; mai mult chiar, i-am întrebat direct dacă ar fi de acord cu convocarea Comisiei pregătitoare în componența propusă de ei.

Tovarășii chinezi n-au dat un răspuns direct la această întrebare, au spus numai că problema este încă prematură, că mai întâi trebuie să aibă loc consultări bi și multilaterale. Atunci noi am propus să nu fie o comisie redacțională, ci una consultativă, dar ei au spus că și asta este prematură.

Noi considerăm că dacă un partid nu este de acord, el nu poate bloca activitatea mișcării internaționale - asta nu înseamnă egalitate în drepturi.

După aprecierea noastră este nevoie de o consultare și de convocarea unei Consfățuiri internaționale.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej:

Si noi sintem de acord cu necesitatea convocării unei consfățuiri a partidelor comuniste și muncitorești. Părerea noastră diferă de a dv. numai în ce privește modul de convocare și de pregătire a consfățuirii.

Noi avem convingerea că dacă vom acționa cu răbdare vor veni la consfățuire toate partidele. Sint anumite semne care indică tendința de a merge în încâmpinare. Termenul de 4-5 ani propus de tovarășii chinezi este doar o figură de stil. Nu trebuie

comisii, să nu va putea soluționa problemele. Este clar că partidele care nu vor participa la această comisie vor lucra și ele o comisie. După părerea noastră ar trebui găsite soluții pentru a apropia la nivelul Comitetului Consiliului celelalte partide care în prezent sunt divergente față de împunând cu acestea să găsim soluții comune pentru a putea să luăm decizii conștiente.

Simoni nu va accepta o discuție cu reprezentanții unei asemenea comisii consultative. N-ar fi oare mai potrivit să mai încercăm să discutăm cu tovarășii chinezi să creăm condiții pentru convocarea consfătuirii?

— Tov.W.Gomulka: Ce înseamnă a se crea condiții?

Tov.Gh.Gheorghiu-Dej:

Mie mi se pare că dv. v-ați grăbit și ați tras anumite concluzii pripite.

Tov.W.Gomulka:

Atunci când un partid încearcă să-și impună voința, se poate pune întrebarea, ce fel de egalitate este asta?

Tov.I.Gh.Maurer:

Desigur, partidele se pot consulta și asta este bine, numai că din felul cum propuneți dv. va rezulta cam așa, noi vom face o comisie, ceilalți o comisie și rezultatul este clar - spargerea unității mișcării noastre.

N-ar fi mai bine să se adune partidele care sînt în divergență și să discute asupra problemelor, căutînd să le lămurească?

Tov.W.Gomulka:

Dacă punem problemele în felul acesta, nici o dată nu putem ajunge la o consfătuire internațională.

Tov.Gh.Gheorghiu-Dej:

Eu, în locul dv., aș sta de vorbă cu tovarășii chinezi.

Tov.W.Gomulka:

Noi am stat de vorbă cu ei la Moscova 8 ore și tot n-am reușit să facem nimic.

Tov.Gh.Gheorghiu-Dej:

N-are nimic, mai stați de vorbă încă o dată și încă o dată, să ne unim eforturile în încercarea de a lămurii lucrurile.

Tov.W.Gomulka:

După cît se vede, în această problemă avem păreri diferite.

Tov.I.Gh.Maurer:

Dv. spuneți că v-ați îmbunătățirea relațiilor cu tovarășii chinezi, ar stați acasă; tovarășii sovietici afirmă același lucru dar stau acasă, nu întreprind nimic în această direcție.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej:

Noi vom încerca mai departe să stăm de vorbă cu tovarășii chinezi și cu celelalte partide. După părerea noastră nu arde nimic, ca să ne grăbim cu convocarea comisiei la 1 martie.

Dv. ați spus că de doi ani s-a propus convocarea consfătuirii și asta este adevărat, dar dacă analizăm puțin situația, o să vedeți că practic nu ne-am ocupat de creșterea de condiții pentru convocarea ei.

Întâlnirea de la Moscova în noiembrie 1964 a fost utilă în acest sens, dar ea a fost umbrită de acel moment cu Malinovski.

Tov. W. Gomulka:

Acolo Malinovski a vorbit în numele său, nu în numele conducerii și după aceea el s-a scuzat. Trebuie să fie de rea credință tovarășii chinezi ca să ia acel incident drept un pretext.

Tov. I. Gh. Maurer:

Ar trebui să vedem ce-i de făcut pentru ca partidele în divergență să se întâlnească pe un teren de discuții tovarășești.

Tov. W. Gomulka:

În mod concret principala divergență constă în poziția URSS față de SUA; toate celelalte sînt lăturălnice.

Tov. I. Gh. Maurer:

Era mai înțelept să fi lăsat comisia de la 15 decembrie moartă și să se fi pornit discuția pe tema ce este de făcut pentru a convoca o consfătuire internațională.

Tov. W. Gomulka:

În condițiile de astăzi nu mai poate exista un partid care să conducă sau să dicteze celorlalte - nici PCUS și nici P.C. Chinez nu poate să pretindă asta.

Cei care se opun acum convocării comisiei redacționale în fond se spun chinezilor și așa procedați și dv.

Numai să nu ajungem să ne bată imperialismul undeva (la partea posterioară) și un proverb spune că este prost cînd deșteptăciunea la cap vine ca urmare a unei asemenea bătăi. Numai să nu fie prea tîrziu cînd ne vom deștepta.

Am încă o întrebare. Noi construim un combinat chimic și nu am găsit încă soluție pentru producerea polibutadienei, este adevărat că americanii v-au vîndut licența pentru asta?

Tov.Gh.Gheorghiu-Dej:

Noi ducem discuții cu americanii în această problemă, dar problema nu este încă definitivată deoarece Eximbank care ar trebui să crediteze, ne pune condiții și dacă nu vom reuși altfel noi suntem gata să cumpărăm această instalație și cu bani gata, ea va costa în jur de 90 milioane dolari.

x
x x

În încheierea discuțiilor, tov.W.Gomulka a informat pe tov.Gh.Gheorghiu-Dej asupra modului cum se vor desfășura lucrările sesiunii, că la început Gomulka va rosti un scurt cuvânt de salut în calitate de gazdă, apoi va prezida tov.Gh.Gheorghiu-Dej și în continuare, în ordine alfabetică, vor prezida ceilalți prim-secreteari.

Întâlnirea a durat două ore.

25.I.1965
McA5 ex.